

* نگاه کلی

سلام، خسته نباشید؛ آزمون چه‌طور بود؟ از عهده‌اش برآمدید؟ نظر من این است که روند افزایش کیفیت و درجه‌ی سختی سؤال‌ها که از آزمون پیش آغاز شده‌بود در این آزمون هم ادامه یافت؛ به‌همین دلیل با آزمونی کم‌غلظتر، سنجیده‌تر و البته دشوارتر از آزمون‌های قبلی روبه‌رو بودیم. درجه‌ی سختی این آزمون با آزمون سراسری فاصله‌ی زیادی ندارد؛ بنابراین درصدی بین ۵۰ تا ۶۵ قابل قبول، ۶۵ تا ۷۵ خوب و بالاتر از ۷۵ خیلی خوب و عالی به حساب می‌آید.

متأسفانه در برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی کلی این آزمون‌ها، وضعیت دانش‌آموزان در حال تحصیل، مورد توجه قرار نمی‌گیرد. مطمئناً کم‌تر دانش‌آموزی در این موقع از سال، فصل هشتم کتاب پیش‌دانشگاهی را در مدرسه آموزش دیده‌است و به همین دلیل میزان دشواری این آزمون‌ها برای این دسته از داوطلبان بیش‌تر می‌شود که امیدوارم در سال‌های آینده این اشکال اساسی - که در بودجه‌بندی آزمون‌های تعاونی سنجش در اغلب درس‌ها دیده می‌شود - برطرف شود.

* پرسش‌های ابتکاری و نو

شماره‌ی پرسش	توضیح
۸	دو دیدگاه تربیتی کاملاً متضاد میان اهل اندیشه دیده می‌شود. گروهی برای تربیت و آموزش تأثیر و ارزش بسیاری قائلند و در مقابل، گروهی تربیت کردن انسان بدگوهر و نااهل را بیهوده می‌دانند و درواقع برای گوهر و سرشت (ژن) انسان تأثیر بسزایی قائل هستند (مانند گزینه‌ی سوم همین پرسش). محور این تست، توجه به همین تفاوت بنیادین میان این دو دیدگاه بوده‌است.
۱۰	جای خالی چنین تست‌هایی در آزمون سراسری دیده می‌شود. گزینه‌ی دوم با هوشیاری طرح شده‌است. در این بیت بیش‌تر جنبه‌ی اخلاقی شاهنامه به چشم می‌خورد که می‌توان آن را زیرمجموعه‌ای از زمینه‌ی ملی حماسه به‌شمار آورد.

* پرسش‌های دشوار یا وقت‌گیر

شماره‌ی پرسش	توضیح
۳	تست‌های املا اصولاً برای دانش‌آموزان، دشوار به‌شمار می‌آیند به‌ویژه اگر از درس‌هایی طرح شوند که هنوز در مدرسه تدریس نشده‌است!
۶	بیش‌تر به کمک ردّ گزینه‌ها و توجه به نبود «ایهام» یا «ایهام تناسب» در این بیت می‌شد به گزینه‌ی درست (از نظر طراح) رسید. وجود واژه‌ی «مقابل» - که در این جا معادل «متضاد» به کار رفته‌است - پاسخ‌گفتن به این پرسش را بسیار دشوار می‌کند.
۱۲	درک مفهوم گزینه‌ی سوم کار دانش‌آموزان آشنا با ادبیات است و بس. معنا و مفهوم بیت: از دوستی با تو چیزی غیر غم نصیبم نشد و این غم هم به غم‌هایم اضافه شد که تو مرا دوست و آشنای خود نمی‌شماری. (همان‌طور که می‌بینید در این بیت «غم» جنبه‌ی منفی دارد و تنها باعث رنج و عذاب شاعر است؛ برخلاف غم عشق که مطلوب عاشق است.)

۱۵	صورت سؤال «گنگ» است. اگر طراح آن را به شکل «کدام گروه اسمی، ترکیب وصفی نیست؟» مطرح می‌نمود، احتمالاً دانش‌آموزان بیش‌تری از عهده‌ی پاسخ‌گویی به آن برمی‌آمدند.
۲۰	بسیاری از دانش‌آموزان، همین‌که واژه‌ای پرتکواژ و طولانی را می‌بینند، می‌گویند «این‌که مشتق- مرکب است» (حتماً به این دلیل که خود کلمه‌ی «مشتق- مرکب» هم کلمه‌ای طولانی است!). «ناجوانمردانه»، «هنرمندانه» و «ستایشگری» واژه‌های طولانی‌ای هستند، اما تنها یک تکواژ آزاد در آن‌ها به‌کار رفته‌است، پس مشتق هستند نه مشتق- مرکب: ناجوانمردانه: نا + جوان + مرد + انه و آ و و هنرمندانه: هنر + مند + انه آ و و ستایشگری: ستا + ش + گر + ی آ و و
	توجه: «هم» در واژه‌هایی مانند «همکار»، «همراه»، «همسو»، «هماهنگ»، «هم‌آوا»، «هم‌آواز» و ... پیش‌وند است؛ پس تکواژ وابسته به حساب می‌آید.
۲۳	البته هنگام حروف‌چینی متن سؤال، به‌اشتباه زیر یکی از غلط‌ها (ثواب) خط کشیده شده‌است، که این، کار را کمی ساده‌تر می‌کند. (احتمالاً طراح محترم برای اطمینان از درستی گزینه‌ی انتخاب‌شده، زیر غلط‌ها خط کشیده‌است و حروف‌نگار محترم هم آن خط را وارد دفترچه‌ی آزمون کرده‌است! و حالا جای کی خالی‌ست؟ بله ویراستار محترم که از بروز چنین اشتباهات بارز و ... جلوگیری کند!)

*** پرسش‌های غیراستاندارد یا نادرست**

شماره پرسش	توضیح
۲	تشدید «متعین» باید روی حرف «پ» باشد نه بر روی حرف «ع».
۷	مفهوم بیت گزینه‌ی سوم نیز درنهایت خویشتن‌داری است؛ زیرا شاعر می‌گوید که در فقر و تنگدستی تو حتماً مصلحتی الهی است که تو از آن بی‌خبری؛ پس با فقر خود بساز و به آن چه داری راضی و قانع باش. با این حساب این تست، هیچ پاسخی ندارد و بهتر است که حذف شود.
۱۱	گزینه‌ی چهارم به اندازه‌ی گزینه‌های دوم و سوم مفهوم جان‌فشانی عاشقانه را دربرنماید. این گزینه بیش‌تر به مفهوم پاکبازی نزدیک است؛ با این حال فاصله‌ی گزینه‌ی اول با مفهوم صورت سؤال به‌حدی زیاد است که انتخاب آن را دچار مشکل نمی‌کند.

*** پاسخ‌های نادرست**

شماره پرسش	توضیح
	برخی از پرسش‌ها که بی‌شک به پاسخ تشریحی نیاز داشته‌اند فقط به‌صورت کلیدی پاسخ داده شده‌اند. عجیب‌تر از آن، جمله‌ای است که در برابر این پاسخ‌های کلیدی آمده‌است. جداً این جمله‌ها چه اطلاعی بیش‌تر از پاسخ کلیدی ارائه‌شده دربردارند. واقعاً هدف از نوشتن این جمله‌ها چیست؟! برای نمونه به پاسخ تست‌های ۴، ۱۵ و ۱۹ مراجعه کنید.

۶	همچنان‌که طراحان محترم گفته‌اند «گوشه‌ی تاج سلطنت را شکستن» کنایه است از «به قدرت و شکوه سلطنت آسیب‌رساندن و آن را تنزل‌دادن» بنابراین دیگر نباید در همین ترکیب کنایی «گوشه‌ی تاج» را مجاز از قدرت دانست.
۱۳	احتمالاً منظور از «عدم ناگزیری» همان «ناگزیری» بوده‌است که البته اگر به‌جای آن «رهایی‌ناپذیری» می‌آمد، مفهوم‌تر و مناسب‌تر بود. به‌هرحال پاسخ تشریحی این پرسش گنگ و نارسا است.
۱۸	«رشته» نیز صفت مفعولی از مصدر «رشتن» است که نمی‌توان به‌همین سادگی از مشتق‌بودن آن صرف‌نظر کرد. البته گزینه‌ها به‌گونه‌ای هستند که این نکته مانع انتخاب نمی‌شود. به‌هرحال در این آزمون هیچ اشتباه آشکار و بزرگ علمی به‌چشم نمی‌خورد که جای خرسندی است.

پیروزی و سربلند باشید!

دکتر هامون سبطی